

Complementarietat entre toponímia i estadística oficial. El paper de l'IDESCAT

Joan Serra Creus

DOI: 10.2436/15.8040.01.260

Resum

Per tal d'obtenir, disposar i classificar informació estadística territorialitzada, difondre'n els resultats i facilitar-ne la comparabilitat, és necessari disposar d'eines d'identificació territorial. Per això, el Sistema estadístic de Catalunya, des que s'estructura legalment a finals dels anys 80, i concretament l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), com a òrgan gestor del sistema, promouen l'estandardització i l'oficialització d'un sistema de codis territorials, amb finalitat estadística, tenint en compte tots els nivells territorials (inframunicipal, local, regional, estatal, supranacional i internacional).

El sistema de codis territorials forma part del conjunt necessari de metainformació estadística. L'objecte últim de tractament és la identificació de diverses unitats territorials de diferents nivells, amb la finalitat d'assignar i referenciar inequívocament dades estadístiques al territori. I les unitats territorials s'identifiquen unívocament per un codi però també per un nom o topònim. Per tal d'identificar correctament les unitats territorials, l'Idescat ha dut a terme, d'una banda, l'establiment, gestió, actualització i promoció del sistema de codificació de les unitats territorials, i d'altra banda, la normalització de la toponímia associada als codis. Com a resultat l'Idescat ofereix diverses eines estadístiques que recullen toponímia, que són difoses i publicades mitjançant Internet, publicacions en paper i serveis d'atenció de demandes a mida.

Totes aquestes tasques es porten a terme, d'una banda, amb coordinació amb organismes estadístics oficials d'altres sistemes estadístics (estatal i europeu bàsicament) amb l'objectiu d'acomplir amb la homogeneïtzació estadística amb aquests, i d'altra banda, amb coordinació amb diferents organismes administratius de Catalunya, amb la finalitat d'avançar amb la normalització de la toponímia oficial de Catalunya, i de la toponímia de fora de Catalunya en català.

En aquest sentit, des de l'àmbit de la toponímia o toponomàstica s'aporta coneixements auxiliars a les tasques que es porten a terme des de l'àmbit de l'estadística oficial, i des d'aquesta s'aporta elements d'identificació a les tasques que desenvolupa la toponímia, complementant-se les dues disciplines.

*****

Índex

1. L'Idescat: organisme estadístic de la Generalitat de Catalunya
2. Estadística oficial de Catalunya
3. Legislació estadística de Catalunya
4. L'Estadística Instrumental: Estandardització i normalització d'eines per a la homogeneïtzació estadística. Codis, nomenclatures i classificacions
5. Codis i nomenclatures territorials i d'entitats. Sistema de codis. Base de dades
6. La normalització dels noms de les unitats territorials administratives
7. Col·laboració amb altres organismes
8. Publicacions
9. Relació entre toponímia i estadística

1. L'Idescat: organisme estadístic de la Generalitat de Catalunya

L'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) és l'organisme especialitzat en estadística de la Generalitat de Catalunya.

La seva missió principal és la gestió del **Sistema estadístic de Catalunya** (en endavant SEC) mitjançant la **planificació**, la **coordinació** i la **normalització** de l'activitat estadística, i la **prestació d'assistència tècnica estadística**.

Altres funcions de l'Idescat:

- Fa el **seguiment** d'altres activitats estadístiques que es porten a terme a Catalunya.
- **Produeix** estadístiques oficials de caràcter econòmic, demogràfic i social (exemples: PIB, recomptes de població o cens lingüístic de Catalunya).
- És la institució responsable de la **difusió** de tots els resultats estadístics oficials que es realitzen a Catalunya, els produeixi pròpiament o ho facin altres organismes, institucions, administracions, etc. del SEC.
- Dins de la seva funció de gestor del SEC, s'emmarca la **prestació d'assistència tècnica** a les institucions que hi participen, tant en la producció, anàlisi o difusió de les dades estadístiques, com en la normativa sobre codis i classificacions estadístiques, estandardització de definicions operatives, disseny de mostres probabilístiques, etc., amb la finalitat d'incrementar la comparabilitat i fiabilitat de les dades estadístiques.
- **Coopera** amb institucions estadístiques estatals i europees per a la millora de la qualitat i la comparabilitat de les estadístiques.
- I Finalment, també té la funció de la **promoció i divulgació** de la recerca i la formació en l'àmbit de l'estadística.

Des d'un punt de vista administratiu, l'Idescat és un organisme autònom de caràcter administratiu adscrit al Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya, amb personalitat jurídica pròpia, amb autonomia administrativa i financera, i amb plena capacitat d'obrar per al compliment de les seves finalitats. Va ser creat mitjançant el Decret de Govern 341/1989, d'11 de desembre.

2. Estadística oficial de Catalunya

L'estadística oficial de Catalunya és l'estadística regulada mitjançant lleis i decrets per la Generalitat de Catalunya, donat que l'Estatut d'Autonomia atribueix competències en matèria estadística. Actualment la Llei 23/1998, d'Estadística de Catalunya, és la llei principal de regulació de l'estadística oficial a Catalunya.

Aquesta Llei estableix l'existència d'unes activitats estadístiques que poden ser declarades **estadístiques oficials**. Això passa en el moment que són incloses en el **Pla estadístic de Catalunya** (en endavant PEC) i aquest s'aprova mitjançant una llei específica del Parlament de Catalunya. Les estadístiques declarades oficials són considerades d'interès públic pel Parlament.

L'article 2 defineix les activitats estadístiques que poden ser declarades oficials:

- a) *“Les activitats que condueixen a l'obtenció, la recopilació, l'elaboració i l'ordenació sistemàtica de dades, i a la conservació, l'emmagatzematge, la publicació i la difusió de resultats”.*
- b) *I “Les activitats estadístiques instrumentals prèvies o complementàries a les anteriors que són legalment exigibles o tècnicament necessàries per a poder complir els requisits que estableix la legislació sobre estadística, com les de recerca i de desenvolupament tècnic, metodològic i normatiu en el camp estadístic”.*

L'article 3 defineix les **activitats estadístiques d'interès de la Generalitat com aquelles que proporcionen informació sobre la realitat geogràfica, econòmica, demogràfica i social de Catalunya, i són declarades com a tals per alguna de les vies establertes per aquesta Llei”.**

I l'article 4 estableix quines estadístiques poden ser declarades estadístiques d'interès de la Generalitat:

- a) *aquelles que fan l'Idescat, els departaments de la Generalitat, i la resta d'organismes i ens de l'administració de la Generalitat, inclosa la seguretat social.*
- b) *aquelles que fan els organismes i ens que formen l'administració local de Catalunya.*
- c) *aquelles que fan, sobre dades referides a Catalunya, les universitats, les cambres de Comerç, Indústria i Navegació i qualsevol altra entitat de dret públic.*
- d) *aquelles que fan, sobre dades referides a Catalunya, l'Institut Nacional d'Estadística, els ministeris i altres organismes de l'Administració de l'Estat i de la Unió Europea.*
- e) *aquelles que fan, sobre dades referides a Catalunya, instituts o centres de recerca universitaris.*

Resumint, el Parlament de Catalunya fixa les estadístiques d'interès de la Generalitat per mitjà de la Llei del PEC, atorgant-les la consideració d'estadística oficial.

A més, la Llei 23/1998 també estableix que les estadístiques d'interès de la Generalitat han de complir criteris **d'objectivitat** i **correcció tècnica**. S'entén per correcció tècnica el compliment conjunt dels requisits següents:

- disposar d'un projecte tècnic que compleixi els requisits d'aquesta Llei, de la Llei del Pla estadístic i de les normes tècniques vigents.
- aplicar un sistema normalitzat de conceptes, definicions, classificacions i codis, i també una metodologia que permeti la comparació dels resultats amb altres estadístiques similars.
- garantir una actualització periòdica.
- garantir que no es dupliquin amb altres estadístiques existents.

A més, han de preveure la **màxima desagregació territorial** de les dades. I han de tenir com a font prioritària d'informació els arxius i els registres administratius i estadístics disponibles, abans que organitzar una recollida de dades primàries, directament dels informants, a fi d'evitar-los molèsties i per millorar l'eficiència de la despesa pública. Com que es tracta d'estadística oficial, les persones físiques i jurídiques tenen la obligació de proporcionar la informació necessària per el seu desenvolupament.

La Llei 23/1998 també estableix uns principis que regeixen l'estadística oficial. Entre d'altres, les estadístiques oficials han de complir el principi **d'homogeneïtat i normalització**, és a dir les estadístiques han de ser comparables mitjançant el compliment de normes tècniques comunes obligatòries. Específicament, les estadístiques han de ser comparables amb altres estadístiques dutes a terme a Espanya o a la Unió Europea, aplicant un sistema normalitzat de conceptes, definicions, classificacions i codis, així com una metodologia que permeti aquesta comparabilitat.

Per garantir que les estadístiques oficials compleixin amb tots aquests requisits, les lleis generals d'estadística de Catalunya estableixen que l'Idescat és l'organisme gestor del SEC, i com a tal, elabora les lleis d'estadística de caràcter general, les lleis de planificació estadística quadriennals i els decrets dels programes anuals d'actuació estadística.

I més concretament, l'Idescat és l'organisme que estableix el sistema de revisió tècnica que ha d'assegurar la fiabilitat i validesa de tots els projectes estadístics de caràcter oficial. Tècnicament valora si un projecte estadístic compleix els requisits per ser inclòs al PEC, o sigui perquè pugui ser declarat oficial i per tant, estadística d'interès de la Generalitat.

3. Legislació estadística de Catalunya

Actualment les normes jurídiques que regulen l'estadística oficial a Catalunya són les següents:

Llei 23/1998, de 30 de desembre, d'estadística de Catalunya

Desenvolupa la competència exclusiva de la Generalitat en l'àmbit de l'estadística que es desprèn de l'Estatut d'Autonomia. Defineix el SEC. Estableix un sistema de revisió tècnica que ha d'assegurar la fiabilitat i la validesa de tots els projectes estadístics de caràcter oficial.

Llei 13/2010, del 21 de maig, del Pla estadístic de Catalunya 2011–2014

Ordena i planifica l'estadística d'interès de la Generalitat per al quadrienni 2011–2014, establint-ne els eixos estratègics i objectius, i les activitats que hi són associades, les quals s'han de desenvolupar en els programes anuals d'actuació estadística, així com els criteris de preferència a tenir en compte a l'hora d'executar-les.

Decret 169/2012, de 27 de desembre, pel qual s'aprova el Programa anual d'actuació estadística per a l'any 2013

El Programa anual d'actuació estadística (en endavant PAAE) per a l'any 2011 és l'establiment i la descripció precisa de les 321 actuacions estadístiques d'interès de la Generalitat que s'han de portar a terme al llarg d'aquest any, en desenvolupament de la Llei del Pla estadístic de Catalunya 2011–2014.

En els apartats anteriors d'aquesta comunicació s'ha exposat que la missió principal de l'Idescat és la gestió del SEC, i que això comporta l'elaboració del PEC i els PAAE. Què són el SEC, el PEC i els PAAE?

El Sistema estadístic de Catalunya (SEC)

El SEC és el conjunt ordenat de les institucions i els òrgans que fan activitats estadístiques i dels processos de relació entre ells, que conjuntament produeixen com a resultat les estadístiques oficials.

A part de l'Idescat, els principals productors i difusors d'estadístiques oficials són els serveis estadístics dels **departaments de la Generalitat de Catalunya**, i els serveis estadístics de les **entitats locals de Catalunya**, per la proximitat als temes dels quals en tenen les competències administratives. També poden fer estadística oficial els òrgans i dependències que fan estadístiques de les universitats, instituts i centres de recerca universitaris, cambres de Comerç, Indústria i Navegació, i altres entitats de dret públic.

El Pla estadístic de Catalunya (PEC)

El PEC és una llei aprovada pel Parlament de Catalunya per tal d'ordenar i planificar l'estadística oficial de Catalunya, i preveure les activitats estadístiques a dur a terme al llarg de quatre anys. Es desenvolupa anualment mitjançant els programes anuals d'actuació estadística, que tenen rang jurídic de decret.

El Pla estadístic de Catalunya 2011–2014, actualment vigent, s'estructura en els cinc eixos estratègics següents:

- població
- cohesió social, medi ambient i sostenibilitat
- comptes i macromagnituds econòmiques
- activitats estadístiques instrumentals
- difusió estadística

Aquests eixos estratègics es despleguen en objectius generals que formen la relació dels reptes informatius i instrumentals que s'han d'assolir durant el període de vigència del Pla. Finalment, aquests objectius es despleguen en activitats estadístiques associades que constitueixen objectius específics, els quals es concretaran en els programes anuals d'actuació estadística.

Els programes anuals d'actuació estadística (PAAE)

Els **PAAE** estableixen la descripció de les actuacions estadístiques que s'han de dur a terme en un any concret en desplegament del PEC vigent. El Govern de Catalunya ha d'aprovar cada any mitjançant un decret el PAAE per a l'any següent, a proposta del conseller d'Economia i Coneixement, una vegada l'Idescat hagi mantingut consultes amb la resta d'institucions i òrgans del SEC per tal de preparar la proposta.

4. L'Estadística Instrumental: Estandardització i normalització d'eines per a la homogeneïtzació estadística. Codis, nomenclatures i classificacions

Com ja s'ha comentat a l'apartat 1 d'aquesta comunicació, l'Idescat és gestor del SEC, i en el marc d'aquest encàrrec s'emmarca la prestació d'assistència tècnica estadística. Per dur a terme aquesta prestació té gran rellevància l'estadística instrumental.

A l'apartat 2 d'aquesta comunicació, també s'ha comentat que l'article 2 de la Llei 23/1998, d'estadística de Catalunya, defineix les activitats estadístiques instrumentals com aquelles *“prèvies o complementàries a la producció i difusió estadístiques que són legalment exigibles o tècnicament necessàries per a poder complir els requisits que estableix la legislació sobre estadística, com les de recerca i de desenvolupament tècnic, metodològic i normatiu en el camp estadístic”*.

Un dels objectius de l'estadística instrumental és l'**estandardització**, la normalització i si cal la creació d'eines i sistemes estàndards de referència que permetin la comparabilitat de les dades estadístiques. Ja s'ha exposat que l'estadística oficial ha de ser comparable.

Per a l'estandardització d'eines o sistemes estàndards de referència és necessari dur a terme processos d'harmonització i normalització estadística entre diferents sistemes estadístics. L'harmonització i normalització estadística conflueixen amb l'objectiu de la comparabilitat estadística.

D'una banda, l'**harmonització** és un procés o conjunt d'actuacions, on es troben immersos molts organismes estadístics oficials, que té per objectiu arribar a un estàndard concret en relació a un determinat tema. I, d'altra banda, la **normalització estadística** és una actuació concreta, dins d'aquest procés, que durà a terme un d'aquests organismes per a la consecució de l'objectiu comú (exemple: el procés d'harmonització internacional en l'àmbit de les classificacions d'activitat econòmica, coordinat per l'Oficina Estadística de l'ONU i Eurostat,

i l'elaboració de la Classificació catalana d'activitats econòmiques 2009 -CCAE-2009- per part de l'Idescat). La finalitat última és la **homogeneïtzació estadística**.

En relació a l'estadística instrumental, actualment la **Llei 23/1998**, d'estadística de Catalunya, en el seu article 10, lletra q, assigna a l'Idescat la funció *d'adaptar, normalitzar, revisar o establir les classificacions estadístiques, les definicions i els codis, les referències territorials i els trams de desagregació estandarditzats, i elaborar les propostes de normatives pertinents, tot salvant la compatibilitat i la correspondència amb els homòlegs d'ús obligatori en els àmbits estatal, europeu i internacional*.

En aquest marc, en l'organització interna de l'Idescat es compta amb una àrea dedicada a l'assistència tècnica estadística, dins de la qual s'inclou el desenvolupament d'activitats d'estadística instrumental. Exemples d'activitat estadística instrumental: l'estandardització de definicions operatives, el disseny de mostres probabilístiques o la promoció i divulgació de la recerca i la formació en l'àmbit de l'estadística.

I dins de l'estadística instrumental, s'inclou el desenvolupament de sistemes de codis, nomenclatures i classificacions estadístiques, entre ells els sistemes de codis i nomenclatures territorials. Aquestes activitats estan perfectament consolidades en l'activitat de l'Idescat, ja que es duen a terme des de la primera meitat dels anys 90.

5. Codis i nomenclatures territorials i d'entitats. Sistema de codis. Base de dades

Per tal d'obtenir, produir, disposar, classificar o estructurar informació estadística territorialitzada, és a dir per unitats territorials, difondre'n els resultats i facilitar-ne la comparabilitat, és necessari disposar d'eines d'identificació territorial. En aquest sentit, l'Idescat promou l'estandardització i l'oficialització d'un sistema de codis i nomenclatures territorials, amb finalitat estadística, tenint en compte tots els nivells territorials, des de l'infamunicipal a l'internacional.

Aquest sistema de codis territorials forma part del conjunt necessari de metainformació estadística. S'entén per metainformació estadística aquella informació que ajuda a fer comprensible la informació estadística.

Per tant, un sistema de codis i nomenclatures territorials, com a eina de metainformació estadística, té per objectiu la identificació de diverses unitats territorials de diferents nivells, amb la finalitat d'assignar i referenciar inequívocament dades estadístiques al territori. I les unitats territorials s'identifiquen unívocament per un codi però també per un nom o topònim.

En aquest sentit, les tasques de l'Idescat en relació a aquesta temàtica se centren d'una banda, en l'establiment, implantació, gestió, actualització i promoció del sistema de codis, i de l'altra, el tractament dels noms o topònims associats als codis. El resultat concret és la configuració d'una base de dades específica per a la identificació territorial, la informació del qual és consultable al web de l'Idescat (www.idescat.cat)

En relació al primer dels dos aspectes senyalats, L'Idescat té la competència de l'establiment mitjançant normativa jurídica d'un sistema de codificació de les unitats territorials administratives de Catalunya. A més, promociona formes d'identificació territorial diverses d'altres unitats territorials sectorials de Catalunya i de fora de Catalunya.

En relació al segon dels dos aspectes senyalats, l'Idescat ve duent a terme des fa més de 15 anys, la normalització d'eines estadístiques que recullen toponímia normalitzada (viaris i tramers, nomenclàtors estadístics d'entitats de població inframunicipals, nomenclatures d'unitats territorials administratives amb finalitats estadístiques, etc.), que són difoses i publicades mitjançant Internet, publicacions en paper i serveis d'atenció de demandes a mida.

L'Idescat recomana l'ús d'aquestes eines d'identificació territorial, per la necessitat d'homogeneïtzació estadística amb altres sistemes estadístics (especialment l'estatal, l'europeu i el mundial) i per l'ús generalitzat i extensiu que se'n fa, al marge de l'obligació de disposar d'un sistema de codis propis de les unitats territorials i administratives de l'àmbit català.

Si aprofundim en el tema, el coneixement del territori mitjançant l'estadística requereix la necessitat d'identificar i delimitar perfectament aquest territori i/o les parts respectives en que se subdivideix. Aquestes unitats territorials estadístiques són bàsicament unitats territorials administratives (municipis, comarques, comunitats autònomes o països, dels quals es coneix, per exemple, la dada de població o el PIB).

Però també hi ha altres unitats territorials creades específicament per a la gestió d'un servei concret, sobre les quals també es requereixen dades estadístiques (exemple: àrees bàsiques de salut). Per obtenir dades per aquestes unitats territorials **sectorials**, s'haurà d'identificar-les i delimitar-les establint les correspondències amb les unitats territorials administratives, de les quals sí que es disposa de dades estadístiques primàries. Havent trobat les correspondències territorials es podrà obtenir les dades fent l'explotació corresponent a partir de les fonts primàries d'informació. Aquestes tasques formen part de les tasques que es realitzen a l'Idescat en relació a la codificació i a la identificació territorial amb finalitats estadístiques.

Des de pràcticament la creació de l'Idescat als anys 90, s'ha anat desenvolupant un sistema d'identificació d'unitats territorials consistent en un conjunt de llistes de codis i nomenclatures d'unitats territorials de diferents nivells territorials (inframunicipal, local, regional, estatal, supranacional i internacional), lligades entre elles, amb els respectius codis d'identificació, noms, correspondències amb els altres nivells territorials administratius amb els quals estan lligats jeràrquicament, correspondències amb altres unitats territorials de tipus sectorial, un seguiment continu de les variacions que van esdevenint (altes, baixes, canvis de nom, canvis de codi, variacions de límits territorials i variacions de les correspondències respectives), i un seguiment de les referències normatives i/o legals que les justifiquen.

Una de les primeres activitats que això va comportar va ser la creació d'un sistema de codificació de les entitats locals de Catalunya. La Llei 30/1991, del PEC 1992-1995, establia com un dels objectius el de fixar els codis assignats als diferents nivells territorials i administratius. D'altra banda, el Reglament de demarcació territorial i població dels ens locals, aprovat pel Decret 140/1988, havia establert la necessitat de codificar totes les entitats locals, consorcis i ens de gestió, i facultava al conseller d'Economia i Finances, a proposta del conseller de Governació, la creació d'un sistema de codificació de les entitats locals, les seves corporacions i els seus ens de gestió.

Per tot això, i en col·laboració amb la Direcció General d'Administració Local, es va procedir a establir les llistes oficials d'entitats locals, per posteriorment crear el sistema de codificació que es va oficialitzar mitjançant la *Ordre d'Economia i Finances, de 25 de febrer de 1993*. Des de llavors, l'Idescat ha anat fent un seguiment diari de l'evolució de les llistes, tenint en

compte les modificacions que s'hi han anat produint, per mantenir el sistema de codis actualitzat i per donar servei als productors de dades, mantenint actualitzades les unitats territorials administratives locals, en les dates de referència corresponents, per l'assignació correcta de dades estadístiques.

Actualment és vigent la *Ordre 105/2005, de 9 de febrer, per la qual es modifica el sistema de codificació de les entitats locals, ens de gestió, consorcis i societats amb participació pública local, amb finalitats estadístiques*, que actualitza i completa les llistes de codis de l'anterior sistema de codificació establert per l'Ordre de 25 de febrer de 1993, per poder-los identificar amb finalitats estadístiques, i adapta el nou sistema de codificació als canvis d'entitats introduïts per la Llei 57/2003 de mesures per a la modernització del govern local, que garanteix un sistema harmonitzat i orientat a les necessitats de l'activitat estadística oficial.

Una vegada iniciat el sistema de codis territorials amb la identificació de les entitats locals de Catalunya, el sistema s'ha anat ampliant amb la inclusió de llistes de codis i nomenclatures d'unitats territorials d'altres nivells i àmbits territorials.

6. La normalització dels noms de les unitats territorials administratives

Això comporta tot un conjunt de tasques de normalització de noms d'unitats territorials, tenint en compte aspectes tant diversos com:

- les normatives d'oficialitat dels noms (no sempre els noms dels municipis, per exemple, s'escriuen correctament segons la seva forma toponímica, ja que les normes jurídiques n'atorguen la competència als ajuntaments i no a un organisme competent en matèria de llengua o toponímia).
- les normatives pròpies en matèria de llengua i específicament de toponímia, en català en el nostre cas, i aranès per l'Aran.
- les normatives i recomanacions de normalització d'exònims segons l'ONU.

L'Idescat ha dut a terme els següents treballs de normalització d'unitats territorials amb finalitats estadístiques:

Normalització del viari de Catalunya i dels respectius trams de via, que periòdicament revisa amb versions successives.

Normalització del Nomenclàtor estadístic d'entitats de població de Catalunya, des de la versió corresponent al Cens de població de 1991. Aquest producte recull les dades de població a nivell d'unitats territorials inframunicipals de les successives operacions de censos i padrons. Això inclou versions amb dates de referència 1 de març de 1991, 1 de maig de 1996 i des d'aquesta data, versions cada 1 de gener des de 1998 a 2012.

Des de la versió de 1 de gener de 2009, el Nomenclàtor estadístic normalitza els noms de les entitats de població d'acord amb els topònims del Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya, obra realitzada per la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans, impulsada des de la Comissió de Toponímia de Catalunya, corpus toponímic el qual és aprovat mitjançant l'Acord de Govern GOV/55/2009, de 24 de març (DOGC 5355, de 7 d'abril del 2009).

Normalització en català de les versions oficials dels noms de les illes, les províncies i les comunitats autònomes d'Espanya.

Normalització en català de la Nomenclatura d'unitats territorials estadístiques (NUTS) d'Eurostat, des de la versió 1992. La NUTS recull i estructura jeràrquicament les unitats territorials administratives dels països de la UE, amb la finalitat d'elaborar les estadístiques regionals. Successius reglaments han oficialitzat diferents versions de la NUTS, que s'han produït per l'entrada de nous països a la UE i pels canvis en les respectives divisions territorials administratives internes d'alguns països.

Des de la versió de 1992, l'Idescat ha anat fent una adaptació en català dels noms de les NUTS, tenint en compte que aquesta nomenclatura recull el nom oficial de les unitats territorials administratives de 27 estats membres, de 3 països candidats i dels 4 països que s'afegeixen per formar l'espai econòmic europeu. Òbviament, els noms de les unitats NUTS estan escrits en les respectives llengües oficials i de totes elles s'ha buscat la forma catalana. Això s'ha fet tenint en compte la normativa de tractament d'exònims. L'adaptació de l'última versió que ha fet l'Idescat, està sent revisada per l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Adaptació en català dels noms de les llistes de codis de països del món que difonen diversos organismes estadístics i d'estandardització (INE, Eurostat, UNSD i ISO). En aquest cas també, l'adaptació que ha anat fent l'Idescat durant anys, està sent revisada per l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Tot aquest conjunt d'informació es manté organitzat i estructurat mitjançant una base de dades relacional, consultable al web de l'Idescat (www.idescat.cat/cat/territori/codis), que conté les llistes de codis i les nomenclatures territorials, amb totes les correspondències entre unitats territorials diferents i les variacions registrades al llarg del temps de cada unitat territorial, des d'un moment inicial determinat. De cada unitat territorial i per finalitats estadístiques se'n coneix perfectament la delimitació o en el seu defecte el seu contingut territorial (exemple: França inclou o no els territoris d'ultramar segons la llista que utilitzem - INE o Eurostat-).

Els tipus de variacions registrades són altes, baixes, canvis de nom, canvis de codi, variacions de límits territorials, canvis d'assignació territorial i canvis de les correspondències amb altres unitats territorials.

Amb la informació més rellevant es fan tres publicacions amb format llibre. També es fa difusió, d'una banda, mitjançant el Servei d'Atenció de Demandes del propi Idescat, i de l'altra, amb l'elaboració d'informes per a l'assessorament als productors d'estadístiques territorials.

7. Col·laboració amb altres organismes

Totes aquestes tasques es porten a terme, d'una banda, amb coordinació amb els organismes estadístics oficials d'altres sistemes estadístics (estatal i europeu bàsicament), i d'altra banda, amb coordinació amb diferents organismes administratius de Catalunya amb la finalitat d'avançar amb la normalització de la toponímia oficial de Catalunya i dels exònims de fora de Catalunya en català. Són aquestes:

Per necessitats de comparabilitat de les dades estadístiques és necessària la **homogeneïtzació dels sistemes d'identificació territorial amb els que utilitzen els organismes estadístics dels sistemes estadístics propers**: l'estatal (INE), l'uropeu (Eurostat), i internacionals (UNSD, ISO). L'Idescat no crea sistemes d'identificació territorials diferents als que utilitza l'INE, Eurostat, UNSD o ISO. Adopta i adapta els mateixos, fent una normalització de la toponímia, si s'escau. I quan és necessari col·labora amb aquests organismes (exemple: projecte d'establiment de la NUTS nivell 4, que vindria a correspondre amb el nivell territorial comarcal).

Per necessitats d'identificació dels organismes i territoris respectius que formen el món local, és necessària la **col·laboració amb la DG d'Administració Local** del Departament de Governació i Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya. La DGAL manté el Registre d'Ens Locals de Catalunya i l'Idescat proporciona el sistema de codificació dels ens locals.

Per necessitats de fixació correcta de la toponímia de les unitats territorials amb finalitats estadístiques, és necessària la **col·laboració de l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)**.

L'Idescat és membre de la **Comissió de Toponímia de Catalunya**, i això comporta que la toponímia de les unitats territorials identificades amb finalitats estadístiques estiguin normalitzades segons els criteris de la Comissió, que és qui té competència en temes de normalització de topònims.

Les unitats territorials identificades amb finalitats estadístiques són informació de base per a la cartografia i els sistemes d'informació geogràfica. Es produeix **col·laboració amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC)** en diferents projectes:

- Els organismes estadístics configuren els viaris i els respectius trams, amb finalitats electorals i de recollida de dades censals i estadístiques. Tenen la característica de l'exhaustivitat territorial. La Oficina del Censo Electoral, de l'INE, recull exhaustivament el viari de tot Espanya i els seus trams. L'Idescat pel viari i tramer corresponent a Catalunya en fa periòdicament, des de l'any 1996, una normalització dels noms. El resultat d'aquesta normalització està disponible com a informació de base per ser utilitzada com a capa d'informació cartogràfica.
- L'organisme estadístic estatal (INE) configura per tot Espanya el seccionat amb finalitats estadístiques, és a dir la divisió territorial en seccions censals, els límits els quals digitalitza. Aquesta informació és rebuda per l'Idescat, que conjuntament amb els ajuntaments resolt els dubtes en el dibuix dels límits. Aquesta informació és tramesa a l'ICC que al seu torn la dibuixa definitivament sobre la cartografia oficial de Catalunya.

8. Publicacions

La publicació **GEOCAT. Codis territorials i administratius a Catalunya** es publica anualment des de l'any 2007 i ofereix, d'una forma ordenada, actualitzada i conjunta, una presentació de les principals llistes de codis territorials i administratius, amb finalitats estadístiques, més utilitzats en l'àmbit de l'estadística oficial a Catalunya, amb data de referència cada 1 de gener.

Per a més informació, es pot accedir a la publicació en format pdf, al web de l'Idescat (<http://www.idescat.cat/cataleg/?tc=c&idp=74>).

La publicació **NOMENCAT. Nomenclàtor estadístic d'entitats de població de Catalunya** es publica anualment des de l'any 2007. Ofereix una presentació del Nomenclàtor estadístic d'entitats de població de Catalunya amb data de referència cada 1 de gener, que recull la llista d'entitats de població inframunicipals de Catalunya, amb la seva població.

Per a més informació, es pot accedir a la publicació en format pdf, al web de l'Idescat (<http://www.idescat.cat/cataleg/?tc=c&idp=82>)

La publicació **Codis territorials sectorials de Catalunya** es publica anualment des de l'any 2009. Presenta les principals divisions territorials sectorials de Catalunya, tant les pròpies de la Generalitat com d'altres, amb data de referència cada 1 de gener.

Per a més informació, es pot accedir a la publicació en format pdf, al web de l'Idescat (<http://www.idescat.cat/cataleg/?tc=c&idp=107>).

9. Relació entre toponímia i estadística

Com s'ha anat comentant al llarg d'aquesta comunicació, la relació entre la toponímia i l'estadística oficial s'estableix quan des de la toponímia s'aporta coneixements i eines per a la normalització de les llistes de codis i nomenclatures territorials establertes amb finalitats d'identificació de territoris estadístics, i des de l'estadística oficial s'aporten aquestes llistes de codis i nomenclatures territorials normalitzats com a informació de base per a treballs de recollida de topònims i per al desenvolupament d'informació cartogràfica.

Una de les característiques de les llistes de codis i nomenclatures territorials recollides des de l'estadística oficial és l'exhaustivitat, ja que qualsevol d'elles cobreix el total territorial considerat. D'aquesta manera, l'Idescat disposa de les llistes de totes les vies urbanes i no urbanes de Catalunya, de totes les entitats de població inframunicipals de Catalunya, de totes les entitats locals territorials de Catalunya (municipis, comarques, províncies, EMD), de totes les províncies, illes i comunitats autònomes d'Espanya, de tots els territoris administratius de la Unió Europea, i de tots els països del món, a més de les llistes senceres d'altres unitats territorials sectorials. Aquesta informació està disponible per a tots els organismes, institucions, etc, interessats en reculls toponímics exhaustius que cobreixen el total territorial.

A més, per a cadascuna de les unitats territorials d'aquestes llistes hi ha diverses dades estadístiques associades, que permeten una aportació complementària d'informació a la informació toponímica.

Joan Serra Creus
Geògraf. Responsable del Sistema de Codis
i nomenclatures territorials
Idescat
jserra@idescat.cat